

умовах перманентної загрози державності України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право*. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 206–213. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.30>

5. Castells M. *The Power of Identity*. Oxford : Blackwell Publishing, 2010. 584 p.



Кригін Євген Володимирович,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Дорошук Ніна Олександрівна,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент

УКРАЇНСЬКИЙ ВИЗВОЛЬНИЙ РУХ У ПЕРІОД ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Український народ прагнув до незалежності у всі роки свого існування. Починаючи від часів козацтва, закінчуючи нинішнім часом, коли українські воїни героїчно боронять нашу державу та народ від підлого нападу та терористичних атак росії. Жага до свободи притаманна кожному українцю, саме тому Україна зараз є незалежною та суверенною державою, яка здатна захистити себе навіть у такі складні часи. Прикладом героїчної боротьби нашого народу із агресором була також Друга світова війна (1939–1945 рр.).

Після вторгнення Німеччини в Польщу у вересні 1939 р., Червона армія, відповідно до умов пакта Молотова-Ріббентропа, вступила на територію Східної Галичини, Волині та Полісся, а вже в листопаді сесія Верховної Ради СРСР, задовольнивши «прохання» Народних Зборів Західної України, прийняла рішення про включення Західної України до складу СРСР із возз'єднанням її з УРСР. Радянський Союз звісно переслідував власну вигоду і прагнув розширити свій вплив. Для українців ця подія була неоднозначною: з одного боку це було об'єднання нації, але з іншого, для західних українців це була зміна одного окупанта, на іншого. Почалась радянізація: одержавлено засоби виробництва, заборонено діяльність українських партій і організацій, розпочато репресії проти діячів ОУН, Січових Стрільців, та навіть священників і вчителів. Українці не сприймали колективізацію, репресії, закриття церков та переслідування інтелігенції, хоча були й ті, хто вітали «возз'єднання».

У 1940 році відбувся розпад Організації українських націоналістів на дві частини: ОУН (м) під проводом Андрія Мельника та ОУН (б) під проводом

Степана Бандери. Ідеологічних розбіжностей між ними не було, цілі і мета залишалися єдиними – незалежна Україна. Але методи бачилися різними. Андрій Мельник більше сподівався на дипломатію та очікував допомоги від німців. Степан Бандера робив ставку на активну збройну боротьбу. Антирадянські настрої серед населення зростали, діячі націоналістичного руху готові були скористатися війною для відновлення Української державності.

Ще до початку німецько-радянської війни у складі Вермахту переважно з українських добровольців – членів ОУН(б) було створено два батальйони: «Нахтігаль» та «Роланд». Формування координував Абвер з метою використати українців у війні проти СРСР, українці ж прагнули набутися військового досвіду для створення майбутньої української армії, яка мала боротися за незалежність України. 30 червня 1941 р. ОУН (б) під проводом Ярослава Стецька проголосила у Львові Акт відновлення Української держави, але Німеччина не визнала незалежність, керівників ОУН(б) було заарештовано за непокору окупантам, частину активістів було розстріляно. У серпні «Нахтігаль» та «Роланд» були розформовані [1, с. 239]. Вже у грудні окупаційний режим був встановлений на більшій частині української території, почався масовий терор проти населення. «Бандерівці» перейшли до підпільної боротьби проти нацистів, відбулися перші акти саботажу, розповсюдження листівок, знищення адміністрацій окупантів, підривалися мости та залізниці. У відповідь на це нацисти знищили тисячі мирних жителів Полісся та Волині. Почався збір зброї, багато українців вступали до допоміжних поліцейних батальйонів з метою отримання зброї. У травні 1942 р. відбулися збори командирів ОУН, де обговорювались ідеї створення єдиної повстанської армії. ОУН (б) поширювала програму «Боротьби двох фронтів», у якій йшлося про боротьбу як проти нацистів, так і проти радянських військ. Були створені пересувні підпільні школи, де здійснювалася підготовка майбутніх командирів УПА. Поширювалися заклики до боротьби за самостійну Україну, ідея незалежності зміцнювала дух і волю населення. У жовтні 1942 року була створена єдина збройна сила – Українська Повстанська Армія.

Після заснування УПА у жовтні 1942 р. тисячі людей прагнули вступити до лав повстанців. Було введено спеціальні звання, запроваджено військову дисципліну, форму. Повстанці звільнили ряд сіл на Волині, створювали Українську адміністрацію, відновлювали школи, накази видавали українською мовою. Німці, зазнавши втрат, змушені були відходити з багатьох волинських сіл. У червні розпочалися бої між УПА та радянськими партизанами, які намагалися змусити повстанців воювати під радянським прапором. Водночас виникали перші масштабні зіткнення з Армією Крайовою (Польське збройне формування), які теж зазіхали на Західну Україну. Командиром усіх відділів УПА став Роман Шухевич, це надало рухові єдиного керівництва і дисципліни. Зазначимо, що у цей час велися переговори з деякими радянськими партизанськими загонами про спільну боротьбу проти нацистів, але безуспішно. Повстанці проводили рейди аж до Київщини і Поділля. Повернення радянського режиму на звільнених від нацистів територіях стало новим етапом

боротьби. Радянська влада відновила каральну політику проти українських націоналістів – НКВС і радянські війська стали новими ворогами для УПА.

Відбулися великі бої у районах Кременця, Калуша. У серпні 1944 року, коли радянські війська відновили контроль над Західною Україною, почалася масова депортація українців за обвинуваченням у співпраці з повстанцями. УПА вимушені переходити через Словаччину для пошуку зв'язків із західними союзниками. Пізніше було створено Українську Головну Визвольну Раду – підпільний уряд для координації боротьби [2, с. 235]. Капітуляція Німеччини у травні 1945 року стала для європейців кінцем війни, а для українців – продовження боротьби. Бійці УПА продовжували збройний опір, але змінилася тактика: відкриті бої майже не велися, влаштовувалися диверсії, проводилася пропагандистська робота. Боротьба УПА тривала до кінця 1940-х років.

Отже, попри суперечливість історичної спадщини, діяльність ОУН відіграла важливу роль у процесі становлення Української державності. ОУН була одним із ключових суб'єктів визвольного руху середини ХХ ст., її боротьба сприяла поширенню ідеї політичної незалежності України та вихованню поколінь, для яких свобода стала безальтернативною цінністю.

Список використаних джерел

1. Гінда В. В. Національно-визвольний рух в Україні 1930–1950 років: факти, постаті, події. Київ : Арій, 2024. 431 с.
2. Мамонтов І. О. ОУН і УПА у правовому полі. К.: Норма права, 2023, 272 с.



Кузменко Нікіта Романович,
курсант навчально-наукового
інституту поліцейської діяльності
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник:

Дорошук Ніна Олександрівна,
професор кафедри теорії, історії та філософії права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат історичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ОКУПАЦІЙНОГО РЕЖИМУ В УКРАЇНІ У РОКИ ДРУГОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

Сьогодні, в умовах триваючої російсько-української війни, звернення до проблематики функціонування окупаційного режиму в Україні у період Другої світової війни має важливе наукове і суспільне значення оскільки дозволяє